

Inuit Nunanganni Nunaup Qaanganiittut Imatsiat Nilailu

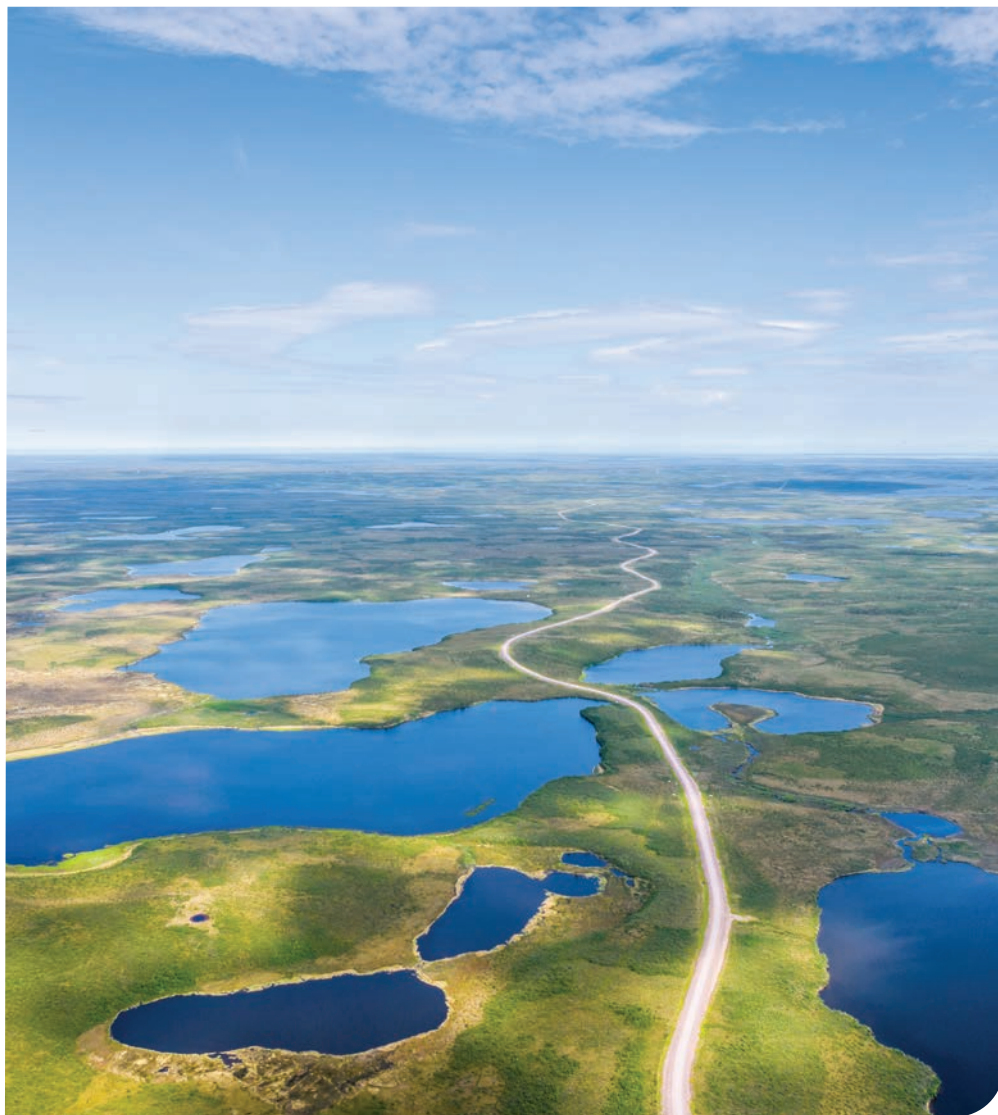

Tautunnguaqtaujuq:

Kanatamiut Inuit
makippalliajut
atausiuqatigiinnikkut
ammalu namminiqsurnikkut

Pijjutinga:

Inuit Tapiriit Kanatami
kanatalimaami nipigijauvut
sapummijauqullugit
sivumuaktitauqullugillu
Inuit pijunnautingit
pijumajangillu Kanatami

Inuit Tapiriit Kanatami Mitsaanuungajuq

Inuit tapiriit Kanatami (ITK) kanatalimaami, isumaqsurnikkut Inunnik kiggaqtuqtuijut timiqutigijaujut tiljausimajutingit nalunaiqtauvattut Inuvialuit Avittuqsimajuni Kuapuriisakkunnut, Nunavut Tungavikkut, Makivvik, Nunatsiavullu Gavamangat. Taakkua tisamat Inuit Angirutinginnut Katujjiqatigiit atuni atiliuqsisimajut atausirmik ungataanulluunniit angirutinik Kuip kiggaqtuqtinginnut. Taakkuatuattianguvut titiraqsimaningani 35-mi Inuit pijunnautigijanginnut tigumiaqtiit katujjiqatigiini tamaani Kanatami ilagijaujullu ilaqaqtutik tamainnittiaq Inungnik.

Inuit pingasuuliqqangavut Nunaqaqqaqsimajunit ilisarijaujut Agguqsimanilik 35-mi Kanataup Piqujanginni. Nunagijavut, Inuit Nunanga, 40-pusantiummat Kanataup nunangani, 72 pusantiulluni sigjanganit, 32 pusantiulluni Kanataup imanga, ammalu imarmiutaqarviujut. Inuqutivut qaujisaqattaqtut, atuqattarningit ammalu aulatainnarillugit.

Inuit Angirutingit Katujjiqatigiit niruarunnaqtittisuunguvut Katimajinik Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Ukiuqtaqtumi Katimajirjuanginnik Kanatami. Inuit Tapiriit Kanatami piliriqatigasuut ICC Kanatamiikkunni, piliriaksaqaqtitaujut sangiktigiarlugit atausiuqatigiingniq Inuit nunarjuarmiunut. Pauktuutiit Inuit Arnait Kanatami ammalu Kanatami Inuit Makkuktut Katimajingit ilagijaummijut Inuit Tapiriit Kanatami ammalu Inuit Ukiuqtaqtumi Kanatami Katimajiningit niruarunnangittunit.

Tautunnguaqtavut

Kanatami Inuit pivallianiqaqtumariujut tapiriirninginnut ammalu imminiqsugunnarninginnut.

Pinasuagavut

Inuit Tapiriit Kanatami nipigijauvuq sapummiusiqtauqullugit ammalu sivumuattitauqullugit pijunnautingit ammalu pijumaningit Inuit Kanatami.

Inuit Tapiriit Kanatami Arraagumi Sitamairaqututik Qaujisarnirmut Unikkaat

Inuit Tapiriit Kanatami Arraagumi Sitamairaqututik Qaujisarnirmut tukisigiaqtitsiqattaqtut qimirrunagutauqattaqtut kinguvaqsimangittunik atuagarnut turaangallarittunik Inunnut. Nalunaijaijutiit aaqqisuqtauvattut Inuit Qaujimajatuqanginnut, Inuit Tapiriit Kanatami Qaujisarnirmut Pilirivinga, malittutik piliriviup tilijaujutigisimajanganik saqqiiqullugit qaujisarutinik qaujisarutinillu atuqtaujunnaqtunik ikajurutaujunnaqtunik sivumuattitauninginnut Inuit sivulliujjauqujangit. Inuit Tapiriit Kanatami arraagumi sitamairaqututik qaujisarnirmut unikkaaliuqattaqtut Inuit Tapiriit Kanatami 2024-2028-mi Upalungaijautinginnut ammalu Qanuiliurutitsanut Parnautinginnut.

Nalunaijauti

Inuit Nunangat, nunangat Inuit Kanatami, nunanga pitaqatsiartuq, piluurtumik imaqarniq. taanna angijualuk nuna, ilaliujjisimalluni Inuvialuit Nunataarvingata Avittuqsimaninginnik, Nunavik, Nunavut, ammalu Nunatsiavut, tigumiaqtuq angijumik ilanganik Kanataup imanganik.

Inuit Nunangatta imaqutingit ungataanuungammata tasingita, kuungita, masangitalu ilaliujjillutik angijualunnik sanirvaqtausimajunik aputinik sikunillu. Taakkua quangujunit imaqarvujut pimmariummata avittursimajuni imatsiavaujunut, tuqquisimallutik angijualunnik imarnik ammalu ikajuqtuillutik imaup sanguvallinginnik kajusittivaktunik uumajunik ammalu aaqqiksuivaktutik ukiuqtaqtumi avatimik. Aputi sikulu pimmariumjunik piqataunikaqput imarnik nutaannguriaqtittinirmik arraagutamaat, silamik aaqqiksuinirmik, ammalu uumajurnut najugaqaqtittinirmik. Taimanngalimaaq Inuit tuvaqaqaqattalaurmata quangujumik imarmik auttillutik sikunik aputinillu ukiukkut imiqteriaqarninginnut, tamanna atuqtauvattut attuanigallariktuq arraaguup ilangani qanuinnuijunut ammalu nunalinni qaujimajaujunut. Silaup asijjiqpallianinga sukkaligiatitsitillugu asijjiqpallianinginnik tamakkua quangujut, tukisiumaniq angininginnik ammalu qanuilinganinginnik pimmarilulipalliatuinnarmat parnainirmut, makitajunnarnirmut, ammalu akuniujukkut imaqatsiarnirmut Inuit Nunanganni.

Inuit Nunangatta imaqutingit tukisijaujariilit kiglisiniaqtituinnaungittukkut ammalu nunaup tautuktangatigut, kisanili anginiqsamik pijunnautinik tunngaviqarlutik. Nunarjuarmi Katujjiqatigiit Angirutinga Nunaqaqqaqsimaqut Pijunnautinginnut (UNDRIP), Kanata angiqsimalauqtuq atuligatitsiniarluni aqutitigillugu Nunaqaqqaqsimaqut Pijunnautingitta Nunaqaqqaqsimaqut Angirutingat (2021), nalunaiqsijuq Nunaqaqqaqsimaqut pijunnautinginnik namminiqaqarnirmut, aturnirmut, pivalliatitsinirmut, ammalu aulatsinirmut imaqutiminik (Ilaakkut 25 ammalu 26). Kikkutuinnait pijunnautingit imitsiavaqarnirmut salumalutillu, ilitarijaulauqtuq Nunarjuarmi Katujjiqatigiinut 2010-mi angiqtaullunilu Kanatamut 2012-mi, saqqititsikkanniqpup pitsiariaqarnirmik maligatigullu pijariaqallarittumik Inuit Nunangami nunalit ajiigiimik atuinnaqarunnaqullugit salumajumik imirmik. Ikajuutigillugit tamakkua nunarjuarmi angirutausimajut, ullumiuliqtuq Inuit nunataarnirmut angiqatigiigutingit — piqasiutlugit James Bay ammalu Quebec Uannangani Angiqatigiiguti (1975), Inuvialuit Kingulliqaami Angiqatigiigutinga (1984), Nunavummi Angiqatigiiguti (1993), Labradormi pivaallirutsanut ammalu Inuit Nunataarnirmut Angiqatigiigutingit (2005), ammalu Nunavik Inuit Nunataarnirmut Angiqatigiiguti (2008) — nalunaiqsivut Inuit pijunnautiqarianginnit aulatsigunnarlutit imaqutiminik ikajuutitsanillu. Katittugit, taakkua maligaqtigut sunakkutaat atuinnautitsijut pimmariumjunik ilulinginnik taatsumunga qaujisarniujumut takutsautitsimmata atuagait imarmik aulatsinirmut, nautsiqturnirmut, ammalu aulatsinirmut Inuit Nunanganni tukiliariaqarmata Inuit pijunnautinginnut namminiqaqqaqsuigunnarnirmut, avatimik kamatsiariaqarnirmut, ammalu qanuingsianirmut (Nunarjuarmi Katujjiqatigiit, 2007; Kanataup Gavamakkingit, 2021).

Takunnaqtugit tamakkua pijunnautiujut, ammalu ajauqtuqtaullutik atsurunaqtukkuuru-taunginnaqtunut Inuit nunalinginnut imatsiavammik pinasuaqtillugit, Inuit Tapiriikkut Kanatami (ITK) ammalu Inuit Angiqatigiigutikkut Katujjiqatigiingit atsuruqsimaliqtut qinirasuaqtutik ammalu tukisiumanasuaqtutik avittursimajuni imaqatsiarninginnik. Pigialauqsimajuq nunanngualirasunniq sijjanganik Inuit Nunangat pivallialilauqtuq anginiqsamik pigiarutauliqtuni nalautsaaqtaulluni qanutigi angitigimmangaaq imaqutingit. Tamanna piliriangujuq saqqititsilauqtuq pimmariumjunik katujjiqatigiinniujumik Kanatami Nunanngualirinirmut ammalu Nunarjuarmi Nautsiqturnirmut (CCMEQ) Kanatami Nunamit-talirijikkut (NRCan), turaagaqaqtumik piusigiatitsinirmik tukisiumanirmik nunangani imaqatsiarniujumik amma ikajuqtuinirmik aulaniqaqinnarunnaqtumik aulatsinirmik amma sivunitsamut parnainirmik.

Taanna titirautausimajuq nalunaiqsivuuq sivulliqpaamik qaujisarnimut katujjiqatigiinniujumik. Turaagarilluataqtanga mitsausaaqtausiarluni, qanutigi Kanataup nunangata qaanga imanga sikungalu iluaniimmangaata Inuit Nunangatta. Nunanngualirniup ungataanut maannaujuq, taakkua nunaup qaanganiittut tukisigiarutitsait qaujisarunnaqtitsimmijut kingunittinni qanuilinganirilaqtanginnik imaup qaangani arraaguit quliit—sitamaulugit iluani. Tamakkua taitsumanituqaq qaujimanirijaujut ikajurniqaqput saqqititsinirmik qanuq silaup asijjiqpallianinga, Inuit piliriangit, ammalu nunamiutait qanuippallianingit aqqitsuisimangmangaata imaup qaanganiittunik Inuit Nunanganni. Pimmariummijuq, saqqiivammata tunngaviujumik sivunittinni asijjirniuniaqtunik, qaujisaqtiit nalunaiqsijunnaqullugit qanuq sanguniqarniarmangaata ammalu namunngauniarmangaata tukisigiarutiuniaqtunik parnainirmut, makimainnarunnarnirmut, ammalu akuniujumut imarmut attanajaiqsimanirmut. Turaagarijaukkanniqtuq isumatsaqsirutiarniq qanuq tamakkua tukisigiarutitsait ikajuqtuijunnarmangaata Inuit nunalingit qanuinnngitsiarninginnut. Sivunitsami pilirianguniaqtut angilligiaqtitsiniaqtut qaujisainirmik imatsiavaup angininginnik, piqasiutillugit nunaup iluani imait ammalu katilimaaqtugit imait.

Pinasuaqatigarniq Kanatami Tuttarvingani Nunanngualirinirmut ammalu Nunarjuarmik Nautsiqturnirmut

Taakkua katujjiqatigiinngit Inuit Tapiriit Kanatami (ITK) ammalu imarmik qaujisaqtiit sivuliqtigaqtutik Dr. Shusen Wang-mut Kanatami Nunanngualirinirmut ammalu Nunarjuarmi Nautsiqturnirmut (CCMEO) Kanatami Nunamiutalirijikkut (NRCan), sivumuattitsisimamarittut tukisiumanirmut qanutigi angitigimmangaq pimmariuningalu Inuit Nunangatta imaquingit. Taanna piliriqatigiinni pitaqaqtittivuuq atuutiqaqtunik qaujimanuijunik qaujimaajutauniaqtunik makimainnarunnaqtunik aulattinirmut ammalu sivuniksamut parnainirmut. Qaujisarniq ikajuqtaulaurmijuq Kanatami Inuit Silaup Asijjipallianinganut Katimajiralaanginnut ammalu Inuit Qaujisarvingat Kanatami Katimajiralaanginnut, qimirrujiullutik, kiujutiqaqtutik, ammalu aqqitsuiqataullutik qaujisarnirmut apiqqutiit tukiliattiaqullugit Inuit sivullijauqujanginnut ammalu qaujimanirijaujunut aulajjusinginnut.

Atuqtauningit qangattaqtitausimajukut ajjiliuqtausimajut—kamagijaullutit Dr. Wang-mut ammalu piliriqatinginnut—pimmariusingavut tigusinirmut ammalu qaujisainirmut taakku-ninga tukisigiarutitsanik. Qangattaqtitausimajukut takujaujut atuinnautitsijuq ajjiunngit-tumik sanarrutimik nautsiqturnirmut imarmik, amisuutigininginnik, ammalu kuunnginnik angijualuit Inuit Nunangannut. Tavvani titiraqsimajumi, saqqijaaqtittivugut qaujisarnuijunik qulaani imaup tuniuqqaqtauninganik ammalu asijjirniujunik tamaanilimaaq, malittugit takujausimajut mirsat Landsat qangattaqtitausimajukut. Nunaup mitsaanut tukisigiarutiksait niruaqtaulaqtut qutsittumiittunut takutsauninginnut (30 miitait), pijariiqsimajut inuijut kamagijauningit, ammalu akuniuliqtut titiraqtausimajut utiqutut 1970-nginni.

Taakkua nutaat sanajausimajut CCMEO-kunnut taqqitamaat nautsiqtuijunaqattarmata imarnik mikijuutinik 30 x 30 kippariktunik miitanik arraagut quliit sitamaulugit ungataanut, nalunaijaqsimsiaqtunik tammaqsimanngittunillu takunnaarunnaqsillutik imaup qanuilinganinganik Inuit Nunanganni. Taanna qutsinninga nalunaijattiaqsimaninga ikajuqtuivuuq pinasuarnuijunik kamagijaqarnimut imarmut attuajunit atsuruutaujunit ammalu tigusinirmut pivitsaujunit piusivaallittinirmut aulattinirmut ikajuqsuinirmut Inuit nunalinginnit.

Pilirijjusiq: Qinirnirmut Atuqtauvattut

Taanna titiraqtausimagutinga qinirniuvuq. Turaagarijauulluataqtut qaujinasuttutik uuttuq-taulutit nunaup qaanganiittut imait Inuit Nunanganni ammalu qaujisarlugit qanuilingalirningit arraaguit 30 aniguqsimaliqtut. Aturlugit sanamammarrittut qangattaqtitausimajukkut sanarrutiit ammalu katiqsuinnik ajjigiingittunik tukisigiarutitsanik, taanna sivulliqpaaq qimirrunniq tukisigiarutitsanik turaagaqaqtut tukisivaallirutitsanik Inuit Nunangatta imaquatinginnik.

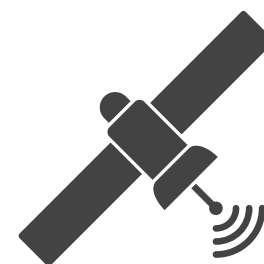
Nunaup Qaanganiittut Imaq

Nunaup Qaanganiittut Imaq tukiqaqtut imarmik takutsaujumik Nunaup qaangani, ilagijauullutik tasiit, kuut, tasirait, sikuqarviut, ammalu asingit imait takujaujunnaqtut qulaani. Tavvani qaujisarniujumi, nunaup qaangani imaq nalunaiqtausimavut malittuni imaqrningani nunaup qaangani, takujausimalluni qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajuni. Uutturainiq turaangaluaqtut qanutigi imaup qaanganiingmangaat — tukisigiarutitsanik tunisinnigilaq imaup itininganik, angininganik, uvvaluunniit nunaup ataani imaqarviujunik suurlu nunaup ikiangani imarmik. Naasaisimannigittut imarmik nunaup ikiangani, piruqtunik, uvvaluunniit aputimik sikumillu. qaujisarniq killiqaqtut nunanngualuurnimik nami imaqrmanngaata nunaup qaangani, qanutigi ititigigaluaqpat uvvaluunniit qanutigi imaqraraluaqpat.

Nunaup qaanganiittut imaq pimmarialuk ilagijaujuq Inuit Nunangatta nunamiutaquatinginnut, ilaliujjisimalluni tasirnik, kuunnik, ammalu manirarnik takuksaujunik Nunaup qaangani. Taakkua uutturaijjusiujut imaup qaangani tamaani avittursimajuni atuqattarmata qangattaqtitausimajukkut nalunaijaqsimajunik tammaqsimanngittunillu qaujisaijjutaujunnaqtunik imaup qanuilinganirijanganik akuniuliqtut.

Qangattaqtitausimajukkut Ajjiliuriniq ammalu Tukisigiarutitsanik Katiqsuiniq

Taanna Landsat piliriat silarjuami akuniuniqpaangujuq qangattaqtitausimajukkut qaujisarutauqattaqtut nunami, sijjami, imarmilu. Arraagut 40 ungataanut, takutsautitsisimavut qutsittumiittunik (30-miitanik) ajjinnguanik Inuit Nunangannik takujaukkannirniqaqtillugu ullunut pingasunut. Taakkua tukisigiarutitsait, matuingattiaqtut atuinnaujut Mialigait Nunanganni Nunamik Qaujisaqtikkut (USGS) ammalu tigujaunnaqtut Google Earth Engine (GEE) qaritaujakkut tunngavingagut, tunngavigijauvut taassumunga qaujisarnirmut. taakkua qaujisarutaujut sitamanik qangattaqtitausimajunik atulauqtut: Landsat-5, Landsat-7, Landsat-8, ammalu Landsat-9.

Nalunaiqsiniq Nunamik Imaqarniujunillu

Taimainginnaqtukkut Landsat-kut qaujisarningit piviqaqtitsivut qaujisaqtinik ajjigiittisijun-narnirmik nunamik imarmik qutsittumi nalunaijaqsimsiaqtukkut. Atuqtutik qaritaujakkut nalunaijaijjutinik, taqqitamaat ajjiliurutinik katinngajunik sanajaulauqtut nunanngualiuru-taullutik qanutigi imaup qaanganiittuq qangakkuuliraangat. Pijjutigillugu qaumakkut qaujisarutiit siqinirmik tunngaviquasungummata, qaumangit killiqarniqsauvapput taaqtualuutillugu ukiukkut. Qaujisaqtauqullugu katusiniqatsiarninga, atuni iniujut qaujisaqtaulauqput qatsiuninginnut taqqinut imarmut matujausimaninginnut, uutturauti qaujimajaujuq imaup qanutigi saqqijaarninganut (WF). Taimanna katiqsuijunnaqsilauqtut qanutigi taimainginnaqtigingmangaata imaup qaangani.

Nalunaiqtauningit nunaup imaullu najugangit ilaqaqtut ukuninga pimmarijunik:

(1) Ajjiliuqtausimajut Nalunaijaqtauningit

Landsat Collection 2 silaup qanuinninganut aaqqigiaqtausimajut nunaup qaanganiittut taqsangit ajjiliuqtausimajut atuqtaulauqtut imarmik pijjainirmut 30-m takutsauniqaqtumik atuni ajjiliuqtausimajunut naliannituinnaq Inuit Nunanganni. Tamanna ilaqaqtuq katillugit 366,000 ungataani ajjinnguanik (qaritaujakkut takutsauningit < 20%) 1984-2023-mut. Taanna qutsittumiittuq Imaup Qaanganiittuq (DSWE) aaqqitsimaninga, sanajaugian-ngalauqsimajuq Mialigait Nunanganni Nunaup Qaangani Qaujisaqtinut (USGS) ammalu kinguniagut piusigiaqtaulluni CCMEQ-kunnut, atuliqtitalauqsimajuq GEE-mi imarmik pijjainirmut. Tarraliangusimajut nalunaiqtaulauqput imarmut, nunamut, asinginnullu (ilagijauullutik ajjiliangusimajut nuvujaqaqtut, nunami, aputi uvvaluunniit sikuqaqtut, taku-jausimanngittut uvvaluunniit akaunngiliurutiqaqtut takujausimanngittut pijjutigillugit qangattaqtausimajukkut qaujisautingit suratsimananinginnut). Qaujijaujut ilaqarmijut nalunaijainirmik nalunaiqtausimaninginnik atuni ajjiliangusimajunut.

(2) Taqqitamaat Imaqarninginni Nunanngualiurniq

Tamarmik nalunaiqtausimajut ajjiliuqtausimajut atuinnaujut taqqimi katitaulauqtut saqqitsiqullugit imaup qaangani nunannguamik taqqimut. Nalunaijaqtausimaningit nalunaiqtausimaningit atuqtaulauqtut katiqsuitillugit. Qaujimaniapusi Landsat ajjiliuqsi-majunit nuatsiniq tunngaviquaqpuq siqiniup qaumaninganik, taimaimmat atuinnaujut qaujisarutiit ajjigiinngittuutiuvut taqqini ajjigiinngittuni ullukkut qaumanijut malittugit, ammalu qutsittumi siqiniup qanigijaani qaujisarutiit atuinnaunngilat ukiukkut taqqinut. Taimali ajjiliangusimajuq tukisigiarutitsaqanngitillugu taikani taqqimi, tatatiqtaulauqtuq atuqtutik ajjiliangusimajut tukiliarninginnik ammalu imaup qanutigi saqqijaarnirijanganik nunannguaq saqqitausimajuq ataani.

(3) Imaup Saqqijaarninganik (WF) Nunanngualiurniq

Taqqitamaat imaup qaanganiittut nunannguat sanajausimajut arraagunut 30-nut 1991-2020-mi atuqtaulauqtut naasaijjutaullutik imaup qanutigiuninganik atuni ajjiliangusimajunut. Imaup qanutigi saqqijaarninga nalunaiqtausimajuq pusantinga ajjiliangusimajumut saqqijaagtumut imauniraqtaulluni katilimaaqtugit atuinnaujut takujausimajut arraaguni 30-ni, takutsautitsijuq uutturautimik ataani (Ajjinnguaq 2).

Tunnagavigillugit taakkua qaujisarutiit, nunait imaup qaangani qanutigi saqqijaarningit nunannguami (Ajjinnguaq 2) nalunaiqtausimajut pingasunut nalunaikkutalluatanut:

1. Pitaqainnarniaqtuq Nuna:

Taimainginnarniaqtut nunait tamanna imaqalauqsimanngittut naliannituinnaq qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajuni arraagunut 30-nut (WF=0%). Taakkua paniinnaujarmata ammalu kuuliqattaratik. Tavvani uutturautimi (Ajjinnguaq 1), tukiliaqtut amianganut 0%-mi qanutigiuningani, isuqtaugajuttuq (0% qulaani kisiani aupaqsilluni).

2. Pitaqainnarniaqtuq Imaq:

Pitaqainnarniaqtut imaqarviujut taikkua taimainginnaqtut imaup qaanganiittut taqqilimaani arraaguni 30-ni (WF=100%). Taakkua nalunaiqtauvattut imaqarninginnut qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajulimaani nunami arraagunut 30-nut. Pitaqainnarniaqtut imaqarviujut ilaqaqtut tasirnik amma kuunnik paniqpangittunik arraaguup ilainnangani amma tatigijaujunnaqtunik imaqarviujunnaqtunik arraagulimaaq. Tavvani uutturautimi (Ajjinnguaq 2), tukiliaqtut amianganut 100%-mi qanutigi saqqijaarniaqtil-lugu, tungujuqtummariugajuttuq.

3. Arraaguup Ilainnangani Imaq:

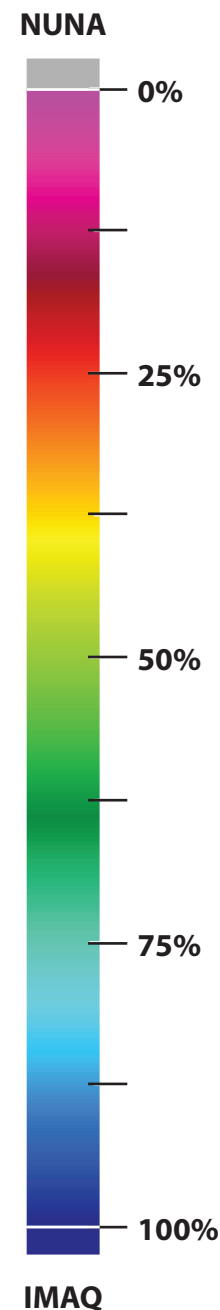
Ilangit nunait Inuit Nunanganni imaqasuunguvut arraagumi ilanginni uvvaluunniit arraaguni nalunaiqtausimajuni. Tamakkua taijaujut arraaguup ilainnangani imaqarviuvattut. Nunaujaatuinnarialiit ilanginni qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajuni ammalu imaujaatuinnarialiit asinginni, malittugit qangauninga arraagumi, sikuqarninga, aputiup auppallianinga, uvvaluunniit silaup qanuinninga. Uuttuutigilugu, piqasiujjituinnarialiit auppalliajunik tasirnik, tasiup sinaanginnik angillivalliajunik upirngaakkut, uvvaluunniit attittumiittunik kuuliqpaktunik sikuqaqtillugu arraaguni.

Atuni iniujut imarmut matujausimatuinnarialiit 1%-tuinnarmik uvvaluunniit 99%-mik taimaitillugu. Attiniqpaangani, taakkua itijualuujunnaqtut uvvaluunniit auppalliajut saqqijaaqattaqtut qakutikkut. Qutsiniqpaangani, tasiutuinnarialiit uvvaluunniit kuut taimainginnakasattut kisiani mikillivalliajalaappattut panirnautilugu. Tamakkua aaqqit-simaningit asijjirunnarmata akuniuliqtillugu, piluaqtumik silaup asijjiqpallianinganut.

Taimali takunnaqtugu, arraaguup ilangani imaqarviujut taikkuanguvattut nunatitut imaullu-tillu ajjigiinngittunik arraaguni 30-ni, pijjutiqatuinnariaqaqtutik arraaguup ilangani asijjiq-pallianinginnut sikuqarninginnut ammalu auppallianinginnut, uvvaluunniit arraagutamaat asijjiqpallianinganut sila. Qanutigi imaqarninga ajjiliangusimajumut 1%-mit 99%-mut tikillugu, nalunaiqsijuq ajjigiinngittunik imaqarningani akuni qaujisarutaujuni.

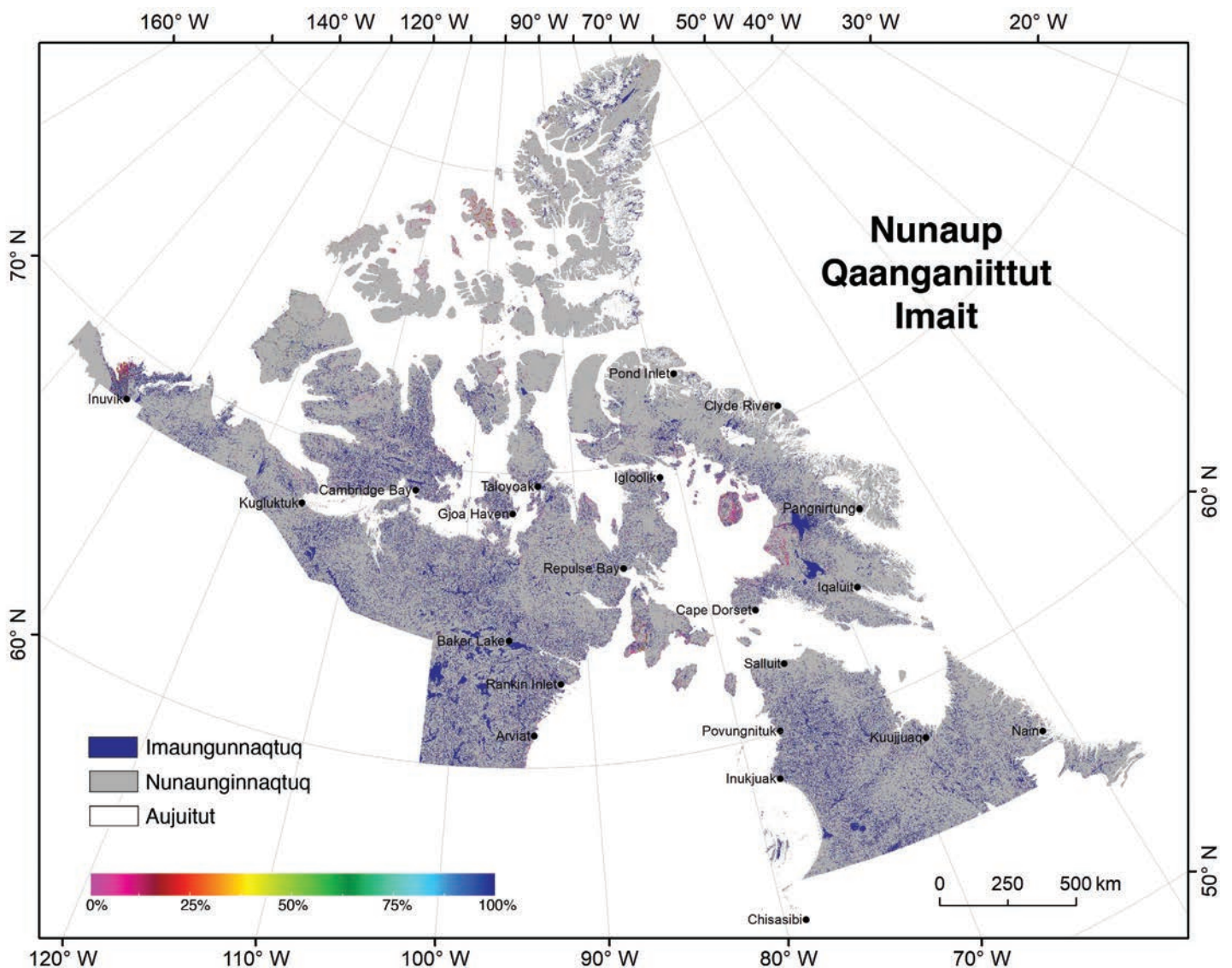
Imaup qanutigi saqqijaarninganut uutturautimi, arraagumi imaq kiggaqtuqtauvuq amiaqaq-tuni aupajaattumik (atsittummarik saqqijaarninga, qulaanittiaq 0%) quqsuqtumut ammalu uujaujarmut (akunningani saqqijaarninga, 25% 50%-mut) tikillugu qakuqtamut (qutsinniqsaq saqqijaarninga, qanigijaani 75%). Taakkua amiangit nalunaiqsivut qanutigi imaq takujauqat-talaurmangaat atuni iniujuni akuniuliqtuq, takutsautitsilluni silami ajjigiinnginniujuq imaup qaanganiittunik.

Titiraujaqsimajuq 1:
Imaup Saqqijaarninganik
Amiangata Utturautinga (%)

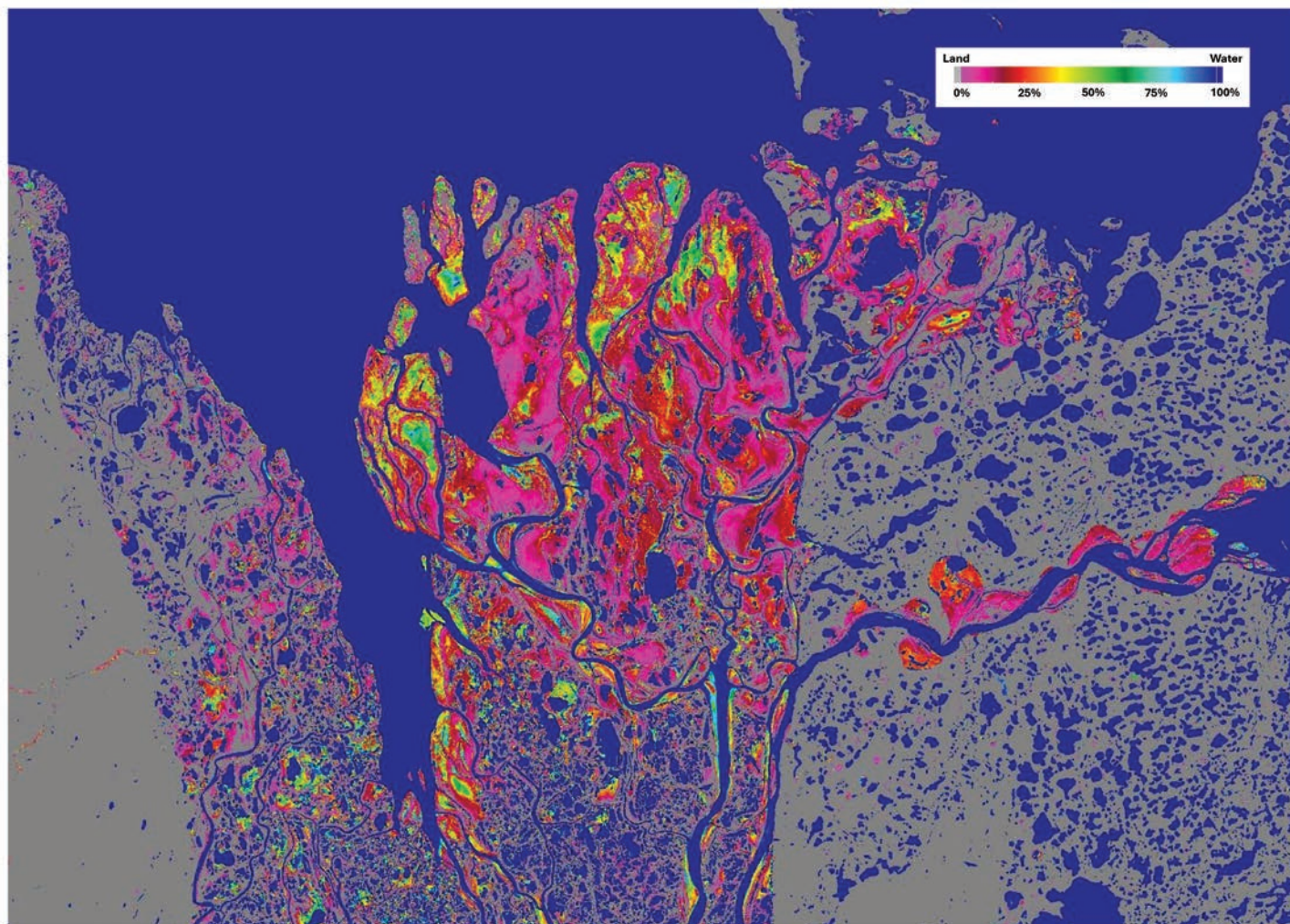
Ataanigiaq taatsuma nalunaikkutaup, nunait imaqaqtut qatsigalannik ajjinnguanik kiggaqtuituinnariaqaqtut nunanik kuuliqattaqtunik suurlu tasirnik, ukiukkut auppattunik, sijjami imaup timinganik, uvvaluunniit kuuliqattaqtunik sikuqaqtillugu arraaguni. Qutsiniqsami, nunait imaqarniqsauvattut kiggaqtuituinnariaqaqput imarnik taimainginnakasattunik kisanili ilaannikkut ajjigiinnginniaqaqpattunik suurlu panirnautilugu arraaguni. Qaujimaniaqpusi nalunaiqtauningit qulaani pingasut ajjigiinngittuutiujunnarmata arraaguit aniguqpalliatil-lugit, piluaqtumik avittuqsimajunut silaup asijjiqpallianinganut attuiniqallarittunut saqqit-tisimatuinnariaqaqtunut akuniujukkut kingunittinni asijjirniujunik imaqarniujuni. Qulaani pingasut nalunaiqtausimajut naasaqtaukkannirunnaqtut asinginnut pivitsanut malittugit atuqattut pijumaningit.

Ajjinguaq 2: Nunannguaq Nunaup Qaangani Imaup Saqqijaarninga Inuit Nunanganni

Piviusimajuq: Natural Resources Canada. 2023. *Canada's surface water frequency*. <https://open.canada.ca/data/en/dataset/2b76d117-d940-4ebb-bf26-91f768081c5f>

Ajjiinguaq 3: Nunannguaq Imaup Saqqijaarninga Mackenzie Valley Deltami

Piviusimajuq: Natural Resources Canada. 2023. *Canada's surface water frequency*. <https://open.canada.ca/data/en/dataset/2b76d117-d940-4ebb-bf26-91f768081c5f>

Qulaaniittuq nunannguaq (Ajjiinguaq 3) takutsautitsijuq angilligiasimajumik takunna-garmik qulaani imaup saqqijaarninganik Mackenzie Valley Deltami, takutsautitsijuq pijariatu-jumik qulaani imaup tamaani avittuqsimaniujumi qaujisarniujumi (1991-2020). Tungujuq-tummariujut kiggaqtuijut taimainginnarniaqtunik imarnik, ilagijaullutik kuut, tasipaujait, ammalu imarmiutait, imaqalauqtut 100%-mik takujauniujuni. Taakkua tunngavilluatauvut tiultami imalirinirmut.

Tuungujuqtut ammalu uujaujait, imaqalauqtut akunikallak kisiani taimainginnangittut, tukiqatuinnariliit tininniujuni, kuummi imait, ammalu atsittumiittut tasirait taimaingin-naujaqtut arraagumi kuuliqattaqtut uvvaluunniit attuqtauvattut tininniujunut. Taakkua nunait ilaqarunnarmijut tasirnik uvvaluunniit kuunnik tatagajuttunik kisiani panirunnaqtunik saluarniqsautilugu arraaguni uvvaluunniit arraaguit ilanginni.

Quqsuqtut ammalu aupajaaqtut nalunaiqsivut avittuqsimaniujuni imaq saqqijaaqattalaurmat ilaanniinnakkut. Taakkua amiangit nalunaikkutauvut qilamikuluk tasirnut, kuuliqpattunut sikuqaqtillugu arraaguni, ammalu qutsittumi sinaangit kuuliqpattut upirngaakkut auttillugu uvvaluunniit sikuqaqtillugu. Aupajaaqtut nalunaiqsituinnariaqarmijut mikijunik quangujunik uvvaluunniit atsittunik nunanik imaqrviuvattunik sikuqalualiqtillugu uvvaluunniit siku auppalliatillugu.

Isuqtait nalunaiqsivut taimainginnarniaqtumik nunamik — nunait saluaqsimalauqtut arraagunut 30-nut — piqasiutillugit qutsinniqsait nunait, kuuk, uvvaluunniit asingit aaqqit-simatsiaqtut nunait attuqtauluaqpangittut kuulirninginnut uvvaluunniit imaup qaanganiittut nuappallianinginnut.

Katillugit, amiangit malippit tiultaup avatinganik, aaqqitsuqtausimalluni kuunninganut, tininninganut, arraagumi aputiup auppallianinganut, ammalu akuniujukkut silaup asijjitar-ninganut.

Ajuittut Aput Nilailu

Ajuittut aput ammalu nilailu pimmariummijut Inuit Nunangatta imaqtigijanginnut. Tamakkua nunait ilaqaqtut ajuittunit, sirmilinnit ammalu nunani aputi ajuittuillu nunamiinginnaqtunik arraagulimaaq. Taakkuasainnait qangattaqtitausimajukkut ajjiliurutit atuqtaulauqtut nalunaiqsijjutaullutik imatsiavammik atuqtaulaurmijut nanisijjutaullutik ajuittunit.

Qaujinasuttuta namiimmangaata ajuittuqaqtut, qimirrulaugtugut qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajunik qaujisarniup iluani ammalu qaujisaqtuta naliak aputiqarmangaata nilamilluunniit takutsaunginnalimaaqtunit. Nuna nalunaiqtausimanniqqat ajuittuqarianga 100%-nginnit atuinnaujunut ajjinnguanit arraaguit 30 iluani, nalunaiqsilauqtugut ajuittuuninginnit. Taakkua kiggaqtuijut quanguinnaqtunik arraagulimaami, arraagutamaat.

Taimaatsainnaq imaunginnauniaqtuq, tamanna pilirijusiq ikajurniqaqtuq nunanngualiumirmik quangujunik imarnik naluqqutinngilluni, takutsautitsilluni nani tamakkua pimmaruijut nanijauvangmangaata ammalu qanutigi pitaqainnarunnaqattaqsimalirmata akuniuliqtuq.

Tukisiumaniq Kingunittinni Qanuilinganiuvalauqtunik ammalu Sivunitsamut Nalausaarniq Asijjirniuniaqtunik

Taakkua tukisigiarutitsait pijausimajut Landsat qangattaqtitausimajukkut ajjiliuqtausimajunik ajjiungittumik pivitsaqaqtitsivut qaujisaijunnarnirmut kingunittinni qanuilinganirilaugtanganik imaup qaangani qanuilinganirilaugtanganik. Qimirrunattugit kingunittinni tukisigiarutitsait, qaujisaqtiit nalunaiqsijunnaqtut qanuilinganinginnik ammalu asijjiqpallianinginnik imaup qaanganiittut arraaguit qulit sitamaullutit aniguqsimaliqtut ammalu inigijangit ammalu qangakkuurningit ajjiinnginningit. Taanna kingumut takunnarniq pimmaruijuq tukisianirmut qanuq silaup asijjiqpallianinga, inuit piliriangit, ammalu nunamiutait qanuipallianingit attuiniqaqsimmangaata nunaup qaanganik imarmik Inuit Nunanganni.

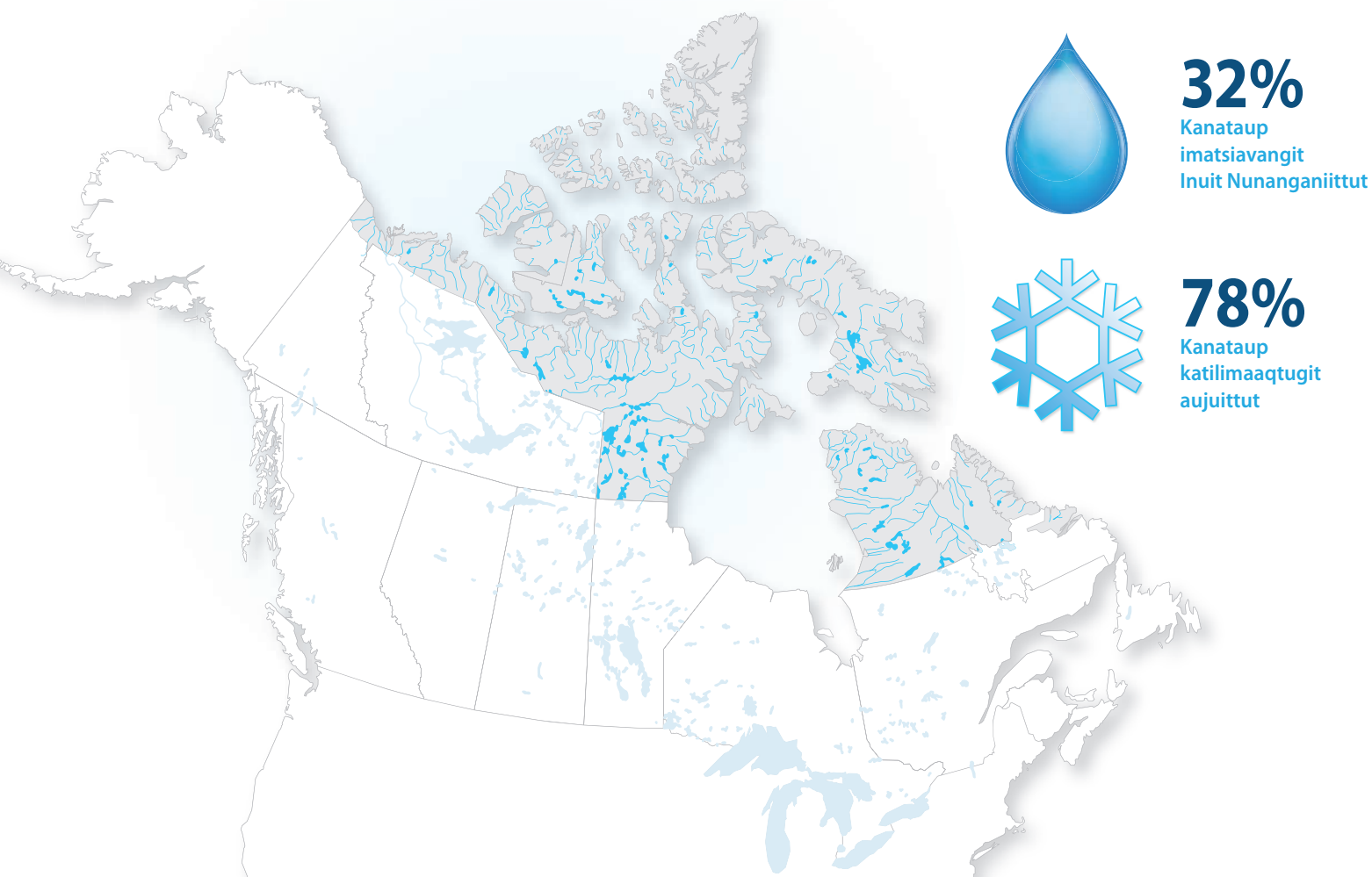
Ammaluttauq, taakkua tukisigiarutitsait tunngavigijauvut sivunitsami asijjirniuniaqtunut imaup qaangani. Nalunaiqsinnik qanuilingalirninginnik ammalu qanuilingalirninginnik kingunittinni tukisigiarutitsaujut, qaujisaqtiit aaqqitsuijunnaqtut uuttuutitsanik nalautsaurtaujunnaqtunik qanuq imaup qaanganiittuq pivallianiqarunnarmangaat kiujjutaulluni sivunitsami avatiup asijjiqpallianinganut.

Qaujijaujut: Pingasut Nuilaqijut

1. Pimmariuninga Imaq Inuit Nunanganni

Maannalitauniqpaat tukisigiarutitsait pijausimajut Landsat qangattaqtitausimajukkut ajjiliurutinik nutaanik tukisijjutsanik saqqittisimaliqtut Kanataup qaangani imatsiavaqarninganik. Inuit Nunangat iluliqaqtuq qanigijaani 32.02% tamainnik nunaup qaanganiit-tunik imatsiavannik Kanatami anginingit malittugit (malittugit imaqainnarniaqtut). Taanna kiggaqtuijuq angijumik 312,983 km²-nik imaqagtumik Kanatami katillugit 977,629 km²-nik. Sulikkanniq, Inuit Nunangat tigumiaqtuq 78.41% Kanatami katilimaagtugit aujuittut, katittugit 112,438 km² kanatalimaami katittugit 143,392 km².

Ajginguaq 4: Nunannguaq Nunaup Qaanganiittut Imatsiavait Inuit Nunanganni

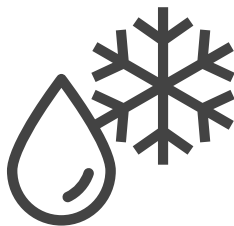
Nunaup qaanganiittuq imaq ammalu aujuittut marruullutik tallimaujuuk pilluataujuuk katilimaagtugit imait, saniraani nunaup ikianganiittut imait, nunaup qausirninga, ammalu piruqtut imaqarningit. Inuit Nunanganniimmata 1/3-kasanganik kanataup imangata ammalu 3/4-ngita ungataani aujuittut, Inuit Nunanga kiggaqtuijuq pimmariumik imaqarianga kanataup qaangani imatsiavammik.

Kitigtugaq 1: Nunaup Qaanganiittuq Imaq ammalu Aujuittuq Inuit Nunanganni takulugu Kanata

	Nunaup Qaanani Imaq (km ²)	Ajuittut (km ²)
Katilimaarlugit Inuit Nunanganni	312,982.90	112,438.32
Kanata	977,629.10	143,392.40
Total %	32.02%	78.41%

Piviusimajuq: Natural Resources Canada. 2023. *Canada's surface water frequency*. <https://open.canada.ca/data/en/dataset/2b76d117-d940-4ebb-bf26-91f768081c5f>

2. Ajjigiinnginningit Imaqarninginni Avittuqsimajuni Inuit Nunanganni.

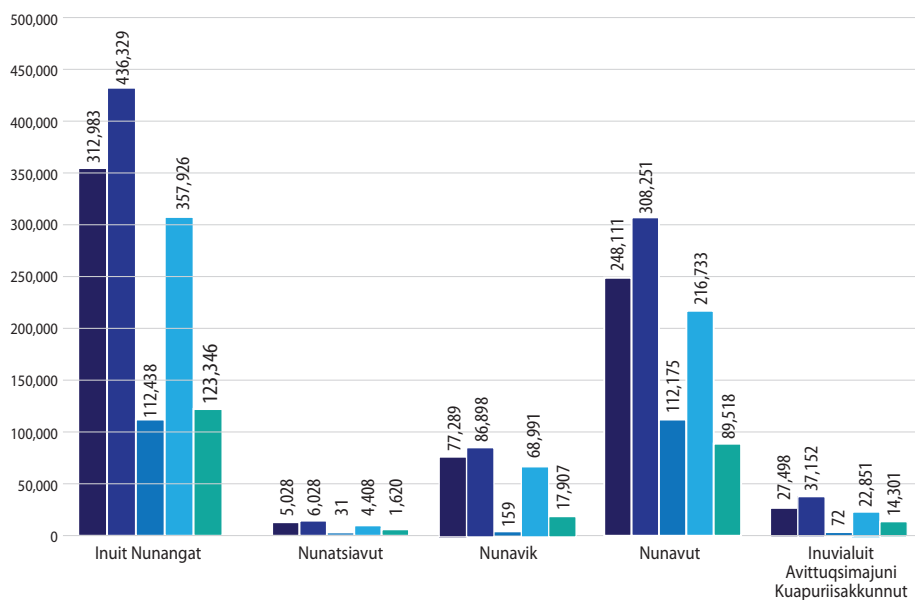

Imaqarninga nunaup qaanganiittut imatsiavait Inuit Nunanganni ajjigiinngittuutimmariuvut avittuqsimanikkut, takutsautitaulluni nalunaijaqsimajuq qulaani (Ajjinnguaq 5). Inuvialuit Nunaqarvingata Avittuqsimaninga iluliqaqtuq 22,850.94 km², kiggaqtuijuq 7% katilimaagtugu nunaup qaangani imaup Inuit Nunanganni. Nunavik anginiqsamik tigumiaqtuq 68,991.44 km²-nik, 22%-ngullutik. Nunatsiavut, anginiqaqtuni 4,407.91 km², 2%-nguvuq katilimaagtugit. Anginiqpaangujuq imaqarninga Nunavummiinngaaqtuq, iluliqaqtuq 216,732.60 kilaamitunik, uvvaluunniit 69% Nunavuup imangata qaanganik.

Ajuittuqarninga Inuit Nunangalimaami saqqititsisimmamijut avittuqsimajuni ajjigiinngin-nimmariujunit. Inuvialuit Nunaqarvingata Avittuqsimaninga tigumiaqtuq 72.26 kilaamitanik (0.06% Inuit Nunangatta katillugit aujuittut), Nunavik anginiqaqtuq 159.42 kilaamitanik (0.14%), ammalu Nunatsiavut iluliqaqtuq 31.48 kilaamitunik (0.03%). Nunavut anginiqaqtuq amisuuniqsanik — 112,175.16 km², uvvaluunniit qanigijangani 99.8% katilimaagtugit. Katillugit, taakkua avittuqsimajut katiqsuivut 112,438.32 km²-nik aujuittumi.

Ukua titigtugausimajut atuinnautitsijut nalunaijaqsimaniqsanik takutsaujunik Inuit Nunangatta imaqsarininganik 2024-mi, nalunaijaqsimsiaqtunik imaqarninganik nunaup qaanganiittut Inuit Nunanginni:

Ajjiinguaq 5: Nunaup Qaanganiinginnaqtut Imatsiat, Aujuittut asingillu nunami qaujisaqtauju Inuit Nunanganni (km²-ni)

Piviusimajuq: Natural Resources Canada, 2023. *Canada's surface water frequency*. <https://open.canada.ca/data/en/dataset/2b76d117-d940-4ebb-bf26-91f768081c5f>

3. Qanuilingalirningit Nunaup Qaangani Imaup Asijjiqpallianinga Inuit Nunanganni

Maannasaangulauqtuq qaujisarniujuut ammalu tukisigiarutiksaujuut saqqitittisimavut amisukallaujunik pimmaruijunik qanuilinganiujunik nalunaisisimajunik pivallianinginnik aviktursimajuni imaqarvuijuut. tavvani qaujisarniujumi, qanuilinganingit imaup qaangani qanuilinganingit qaujisaqtaujuut takutsautitaullutillu Ajjiinguaq 6. Saqqittiqullugit taakkuninga qanuilinganinginnik, qangakkuurningit tukisigiarutitsat Landsat-kut ajjiiluringininit arraagunut 19-nut qaujisaqtaulaqtut 30-miitalimaanut nunanut Inuit nunangali-maangani. Atuni nunaqutigijaujunut, asijjirniujut imaqarningani (qatsiuningit taqqit imaqalaurningit) naasaqtaulaqtut akuniuniujumi. taimali saqqittuq akuniujumut takutsautitsijuq nunait sikuqarniqsaulirmangaata saluqanigiqsaulirmangaataluunniit. Taakkua nunaup qaanganiittut qaujijaujuut katitaulauqtut imaup killinganut takutsautitsiqullugit anginiqsanik avittuqsimaquni aqqitsimaniujunik.

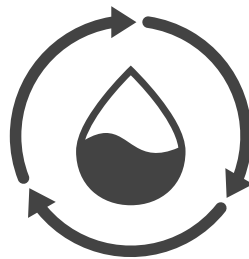
Amisuni avittuqsimaniujuni Inuit Nunanganni, takutsautitsijuq Ajjiinguaq 6, mikiniqsait imait qaujinaqtukkut mikillivalliajut uvvaluunniit nunguppalliajut. Qatsinnaruriaqtauningit taakkua imait mikillivaallirutauvapput imaqarninganut amma attuiniqarunnaqtuni nunalinnit uumajunit, atsurunaqtunik saqqitsilluni tamakkiinnut uumajunut amma nunalinnut tatiqaqtunut taakkuninga piqutunik.

Ajjiinguaq 6 takutsautitsijuq mikillivallianinginnik Qutsittumi Ukiuqtaqtumi ammalu quanguinaqtuq nuktiqpallianinga arraagunut 19-nut, taannalu tuniucqtausimaluqtaqtuq nigiani Inuit Nunangatta. Piluaqtumit, Nunavik takutsautitsijuq qattiinnaruqpalliajummarimmik nunaup qaanganiittunik imarnik. Piruqpalliajut nalunaiqsijjutiit nalunaiqsivut imaup tikippallianinganik nunamut, pijjutiqaluaqtuni auppallianinganut quangujuq silaup asijjiqpallianinganut. quanguinnaqtuq aukpalliatillugu, asijjiivakpuq imaup qanuilinganinganik,

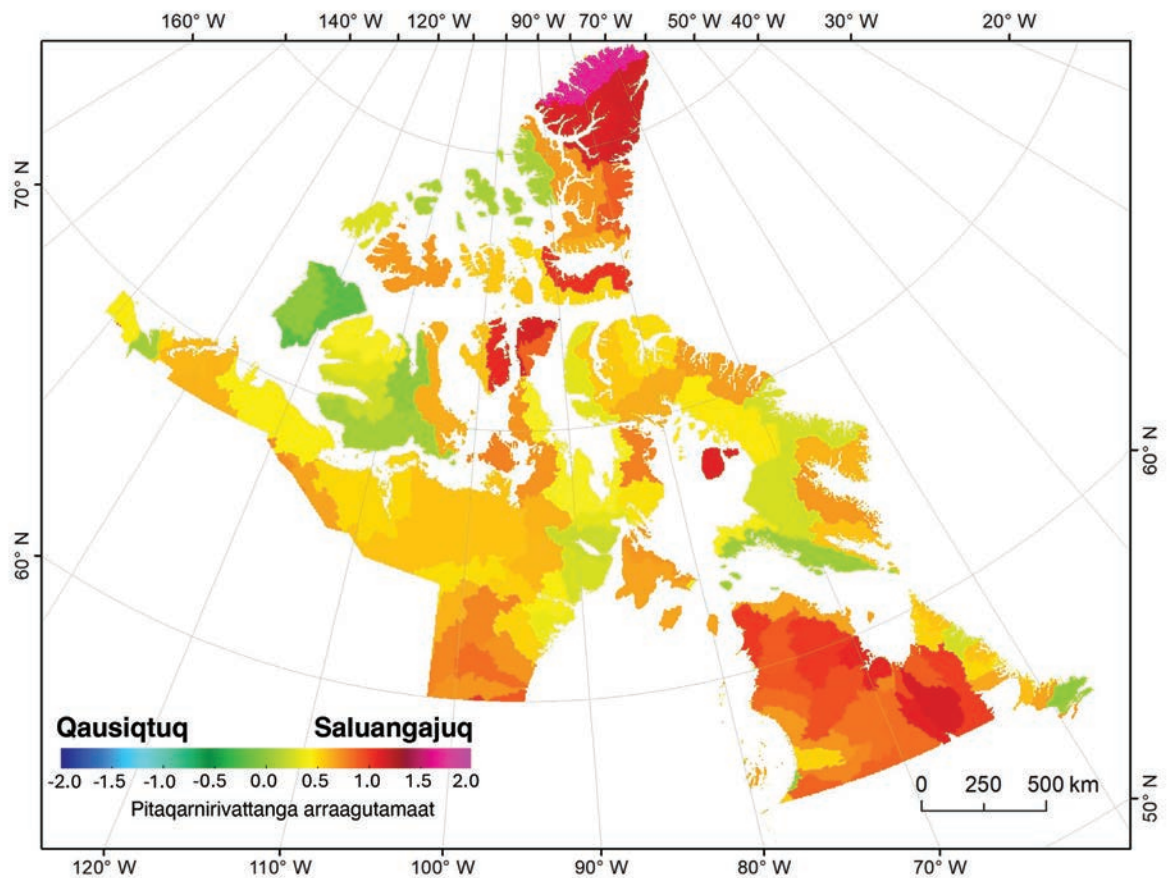
Qaujitsigiarut 1:

Nunami qaujisaqtaujuuni nalunaijaigutiit

- Anginiqpaarillugu Qaamivviukainnaqsimaqut:** Katilimaqtugit nunait qaujisarviusimajut qaamivviusimajuni (imarmut qaamivviusimainnaqtut, suurlu qaaminniit, masait, uvvaluunniit tasiruqtaqtut) arraaguit 30 iluani.
- Imaunginnaqtuq:** Nunait nalunaiqtausimajut imauniraqtaullutik tamainni qaujisarniujuni arraagunut 30-nut tukisigiarutiksaniit katiqsuqtausimajuni (suurlu, tasiit, kuut, sijjamiittut).
- Ajuittut:** Nunait aujuittuqainnalimaqsimaqut qaujisarnillimaami (suurlu aujuittut sirmiliillu).
- Anginiqpaarillugu Imaup Tikiutivanga:** Anginiqpaarillugu katitaulugit nunaup qaanganiittut imait qaujisarutausimajut arraagunut 30-nut titiraqtausimajuni, piqasiutillugit tamakkiik imaqqinnatut ammalu tasiruqtaqtut..
- Katiqsuqtausimaningita qitianiittuq imaup anginga (1991-2020):** Katiqsuqtausimaningita qitianiittuq (piusiugajuttuq) arraagutamaat nunaup qaangani imaup anginga arraagunut 30-nut katiqsuqtausimajuni.

Ajjinguaq 6: Nunannguaq Nunaup Qaanganiitut Imaqarniujut (2004-2023)

Taakkua naasautingit kiggaqtuijut imaup qanutigi asijjiqpallianinganiq arraagutamaat atuni imaqarviujunut. Qutsiniqsait saqqijaarningit tukiqarmata mikiniqsanut imarnut, ammalu mikiniqsait nalunaiqsimmata anginiqsanik, piungittuq nalunaikkutaq nunannguami nalunaiqsivuuq imaup killinga sikuqarniqsaulirninganik, ammalu piujuuq nalunaikkutaq nalunaiqsivuuq imaup killinga saluarniqsaulirninganik.

Piviusimajuq: Natural Resources Canada. 2023. *Canada's surface water frequency*. <https://open.canada.ca/data/en/dataset/2b76d117-d940-4ebb-bf26-91f768081c5f>

aktuiniqaqtuni nunaup iluani imaup tatatiqtaukkannirninganik amma qulaani imaup qanuilinganinganik.

Uttuutigilugu, Zhou asingillu (2024) takutsautitsijut aujuittut surappallianinga piusivaallititsiqattarianga imait kasuumaninginnik akurnganni qulaani imait ammalu nunaup ikiangani imait, tukimuaktittilluni angigligiaqtittinirmik qulaani imaup tikippallianinganiq nunaup ataani quangujunut. Taimaatsainnaq, Jin asingillu. (2022) nalunaiqsisimajut qanuq quanguninga quanguinnaqtuq piusivaallititsivammangaat nunaup ikiangani imarmik tuqquinirmik ammalu kuvijaunirmik, attuiniqaqsuni arraagumi kuunniujunik. Tamanna asijjirniujuq asijjirutajunnaqpup imaup tuniuaqqaqtauninganut amma atuinnauninganut, pijariatuliqtittikkanniqtuni imarmik aulattinirmut pinasuarniujunik.

Sukattumi mikillivallianingit takujauvammijut Qutsiniqpaaq Ellsmere Qikiqtangani. Qaujisaqtaukkanniriaqaraluaqtillugu, isumatsaqsiurutaujariaqaqtuq taimaitut asijjirniujut attuiniqarunnarmangaata imarnik Ausuitturmi, Kanatami qutsiniqpaangujuq nunaliulluni.

Atuqtaujunnaqtut Katiqsuinirmut Tukisigiarutitsanit Sivunitsamilu Piliriatsat

Atuqtaugunnarningit: Atuqtauningit Katiqsuqtausimajuni Tukisigiarutitsanit Silaup Asijjipallianinga ammalu Avatimik Qaujisarniq

Qaujisarniq nunaup qaangani imarmik pimmarivuuq tukisiumanirmut tamakkiinnik silaup asijjipallianingani avatiullu attuqtauninganut. Qangattaqtitausimajukkut tukisigiarutitsait katiqsuqtausimajut takutsautisijunnarmata qanuq tasiit, kuut, ammalu masait asijjipallianinginnik akuni qaujisaqtaunikkut, ajurnarunniiqtitsilluni qaujimanasuarnirmik asijjipallianinginnik pijjutigillugu silaup asijjipallianinga ammalu nunalinni aulataujunut suurlu ujaranniarnirmut piliriangujut. Uttututigillugu, imaup nuuppallianinga ammalu nunaup qaangata asijjipallianinga ujaranniarviup qanigijaani qaujijaujunnaqtuq ammalu takunnaqtauluni arraagugasannut, tukisinaqsititsijunnaqtuni avatimut attuiunijunik titirautausimaganngittuutillugit.

Taimanna qaujisarniq atuutiqarniqpaangujuq Inuit qaujijatuqangit katinngatitautillugit, qaumatisiqattarmata silaup aulaninganut, uumajuit piusingit, ammalu nunaup atuqtauninga qangattaqtitausimajutukkut ajjiliuqtaugunnannngimmata. Katillugit, tamakkua atuqtauvattut saqqitsivut sanngijumik aqqitsimaniujumik qaujimanasuarnirmut avatiup asijjipallianinganut, ikajuqtuullutik inuit isumaliurutiqarunnarninginnik, ammalu sanngiliriaqtitsillutik makimajunnarnirmik tamakkiinnut silaup aulaninganut ammalu sanavviujut pivallianinginnut.

Nunarjuarmi Aulaniujut

Inuit Nunangatta angijualuullutit imaquingit pimmarialuuvut silarjuami imatsiavaqarniq amigaqsiavalliatuinnaatillugu. Inugiatsivallianijut ammalu silaup asijjipallianinga amigaqsiavalliajjutaulirmata, ammalu amisut nunait imakilliuliriimata. Kanataup sanillingit takutsautisivut tamatuminga sulijumik, Mialigait Nunagat nalunaiqtausimalluni “akunningani-quttiktumi attarnaqtumiitunnariaqarninga” ammalu Mexico nunanganni “qutsittumi attarnaqtumiiliriangit” imakilliurniujumi (Kuzma, Saccoccia, and Chertock 2023). Tamatumungali, amisuuningit imatsiavak Inuit Nunanganni pimmarititsivuuq tamainnut Kanatami silarjuamilu imaqtasiarnirmut. Nalunaiqsisimammijuuq aulatautsiariaqarninginnik tamakkua imait arraagunut aggiqtunut.

Kiinaujatigut Makigiarutitsait

Imatsiavait Inuit Nunanganni kiinaujaliurutiugunnarmata silarjuarmi imarmik pijumaniq angillivalliatuinnaqtillugu. Kisianili, qanutuinnaq uqausiqarniq kiinaujaliurutiqarasuarnirmut pigiarutiqarialik ilisarijausimaluni Inuit nunalingit sulit asururutiqaqattarmata attanaqsimsiaqtunit, tatigijaugunnaqtumik, akituluannngittumillu imiqtarviqariaqarnirmik. Inuit pijumangit angummatillugit sivulliqaupalluni pimmariuqpaullunilu sivulliujjaujarialik. Tamanna pitaqarialik kajusijukkut kiinaujaqatitauluni piqutirjuanut, ilinniarutitsanut, ammalu akuniujumut, nunalinni sivuliqtulutik nautsiqtuinirmut pilirianik saqqittijjutauniaqtunik tukisiumatsiarnirmik imaup piuninganik ammalu atuinnauninganik.

Kisiani tamakkua pijaujariaqallarittut kamagijausimaliqpata, ammalu iluikkarmik tukisiumat-siarlutik angiqsimatsiarlutillu Inuit pijunnautinginnik tigumiaqtiujut, anginiqsamik kiinauja-liurutiqarunnarniq isumatsaqsiurutaugunnarajaqtuq. Taimaikkaluaqtillugu, taimaittunik uqaqatigiigutunik tukimuattitaujariaqatut Inuit namminiq isumaliurunnarninginnut ammalu ujjigtutsiarlutik qaujisainirmik nunaup tigumiarunnarninginnik qaujimattiaqullugit avatiujut qanuinningsiaqullugit ammalu makimainnaqullugit. Taimanna, imatsiavak Inuit Nunanganni takujaugunnaqtuq kiinaujaliurutaunnaqtumik, kisiani atuqtauninga tunngaviqainnariaqatut Inuit pimmariugijanginnik ammalu tunngavigijaujumik imaq sivulliqaulluni pimmariullunilu inulimaarnut pijunnautiummat, niuviatsatuinnaugani.

Imiratsaqarniq

Qaujisarniq imaqarviuvattunik pimmariuvuq salumajumik imiqtarviqaraluarmangaat Inuit nunalingit. Tukisigiarutitsait imaup qanuilingananganut nuqqangatitsigunnangikkaluaqtil-lugit imarmik tiqtitsiqattarnirmik — attuanigagajuttunik piqutirjuanut isulivviqarninginnut, aaqqiumainnarutitut pijjutitut, uvvaluunniit aulatsijitut ilinniaqtitsinirmut — pimmariujunik nalunaiqsijutaunnaqput aaqqigutitsanut. Piluaqtumik, taanna imaup qaanganiittuq ammalu aputiup qaanganiittuq tukisigiarutitsaq ikajurunnaqtuq nalunaiqsinirmik arraaguup ilangani ammalu akuniujukkut asijjiqpallianinginnik qanutigi ammalu tatigijaujunnarninginnik imait amisunut nunalinnut atuqtauvattut. Taakkua qaujimanijut tukimuagutaujunnagtut isumaliurutauniaqtunut namiinniarmangaata imiqtarviujut, qanuq sanajauniarmangaata piqutirjuat, ammalu qangakkut sanajaujariaqarmangaata, qaujimatsiaqullugit illuit naam-maniqsauqullugit asijjiqpalliajunut imiqtarviujunut. Sivumut takunnarluta, ilagiarutitsait qaujisarutauniaqtut nunaup ikiangani imarmut ammalu katilimaaqtugit imait atuinnauningit pimmariuniarmijut, amisut nunaliit tatiqatattarmata ajjigiinnigittunik imakkuvinni. Katillugit, taakkua tukisigiarutitsait qaujimajutaugunnaqtut ikajuqsuijutauniaqtunik makimatsiarun-naqtunik piqutirjuanik, tatiqaluarunniirlutik imiit tiqtititauqatkariaqarninginni, ammalu sanngiliqaallirutaullutik akuniujukkut imirmik attanaijjaqsimanirmut Inuit Nunalimaangani.

Killiaqatitsijut

Taanna qaujisarniq tusaqtitsigutaujut imaup qaanganiittunutuq. Katiqsuivannigittuq imaup angininganik uvvaluunniit asinginnik pimmariujunik ilagijaujunik imalirinirmut suurlu nunaup ikiangani imait, nunaup quanguninganik, uvvaluunniit imarnit piruqtuniittuni. Tamakkua ilaakkuungajunik qaujisaqtaujaqarmata ammalu kamagijaujariaqatutik sivunitsami pilirianguliqata.

Qangattaqtitausimajukkut takujausimajut arraaguup ilangani killiaqatitauvammijut. Pijjuti-gillugu qaumakkut qaujisarutiit tatiqasuungummata siqinirmik, qaumannginiqsauqatkarmat taaqtualuutillugu ukiukkut, taimainninganut akunniqtujumik kajusititauqattaqtut.

Ammaluttauq, qaujisarutausimajuq saqqitausimajuq uvani suli marruilingatitausimanngittuq Inuit qaujimajutuqanginnut ammalu nunaliit sivulliujuqujanganut. Tamanna katitausima-ngitillugu, qaujijaujut malitsiarunnajjaangittut nunalinni qanuinnijunik uvvaluunniit atuqtaujunnangittut akauniqaakkut pijitsirutaunnaqtunik Inuit nunanginni.

Qangattaqtitausimajukkut ajjiliuriniq atuutilimmariugaluqaqtillugu nunannguqliurnirmut ammalu qaujisarnirmut imaup qaangani, uuttuutiujut saqqitausimajut taakkunanngat tukisigiarutiujunik naammanngimmata taakkutuutillugit. Akuniujukkut qaujisarnirmut piliriat katitirijut ungasittumiittuni qaujisarnirmik amma inuit qaujimaninginni nunalinni qaujimanijut pimmariaqatut nalunaiqsinirmut aqqigiasinirmulluunniit uuttuutigijaujunik qanuilingalirninginnik. Katillugit, taakkua isumagijaujut sanajunnaqtut sannginiqsamik tammaqsimanngittumillu tukisiumanirmik imaup qanuilinganirijanganik akuniujumi, ammalu ikajuqtuulutik qaujisarnirmik sivunitsamullu mitsausaarnirmut tamakkiinnik pijaria-tujunik ammalu nunalinnuk tukiqatsiaqtunik.

Sivunitsami Piliriatsat: Katitiriniq Nunalinni Qaujimanijunik Qangattaqtitausimajukkut Katiqsuqtaujuq Tukisigiarutitsanginnit

Iluikkauniqsamik takutitsigutitsauluni imaup mitsaanut Inuit Nunanganni, sivunitsami pilirianguiaqtut angilligiarunnaqtut ungataanut Landsat-kut nunaup qaangani imaup nunannguannik ilaliujilutik asinginnik qangattaqtitausimajukkut tunngavilingnik sanarrutit. Uuttuutigilugu, tukisigiarutitsait tavvanngat GRACE (Silami Asijjiqpallianinganut Qaujisarniq) turaagarijaujumik takutsautitsigunnaqtut asijjirniujunik katilimaqtugit imaup tuquqtausimaninginnik (TWS), ikajurniaqtutik qaujimanasuarnirmik nunaup ikiangani imarmik amma aputimik. Asingit sanajausimajut, suurlu nunaup qaanga tijuqpallianinga, tasiup tijuqpallianinga, ammalu imaup saqqippallianinga, tukisinaqsititsigunnaqtut qanuq imaq nuuppalliangmangaat avatikkut. Katillugit, taakkua sanarrutit tunisijunnaqput iluligaut-siaqtumik tukisivaallirutimik imaliriniirmuungajunik Inuit Nunalimaangani. Qangattaqtitausi-majukkut tukisigiarutitsait katiqsuiniq nunalinni qaujimanijunik qaujimanaqsititsiniaqtuq amisunik qaujimanijunik tukimuagutauniaqtunik qaujisarnirmut isumaliurutiqarnirmullu, parnaitsiarniqsaulugit sannginiqsauliqullugillu nunaliit silaup asijjiqpallianinganut. Sivunitsami pilirianguiaqtut turaagaqariaqatut sanngiliriaqtitsinirmik tamatuminga katiqsuinirmik ilaliujjinnik Inunnik ammalu nunalinni takujausimajunik turaakautigijumik nausittuurnirmut ammalu qaujisarnirmut. Taanna atuqtaujuq tunngaviquqtuq tukiliuriniirmik inuusirmi atuqtausimajunik angilligiatitsillunilu atuutiqarninginnik ammalu tammaqsiman-nginnginnik tukisigiarutitsait. Katitaulutik qaujimanijut aulaniujut imatsiavammi qaujisarnirmut, Inuit parnasimatsiarniqsaugunnaqtut ammalu sanngiliqtigiarlugu makima-giarunnarniq silaup asijjiqpallianinganut asinginnullu atsurunaqtunut.

Isuligutinga

Inuit Nunangatta angijummarialuummat imatsiavammit tamakkiigut pivitsaqarniumat ammalu kamagijatsammariullunilu. Silaup asijjiqpallianinganut, inugiatsivalliatillugit, ammalu nunarjuarmi imakilliupalliatillugit, sapummijausimatsiariaqatuq kinguvaatsattinut pimmariummat. Taimainniarutta maligaqariaqarmata malittunik inuit pijunnautinginnik, pimmaruugijanginnik, ammalu sivulliujjauqujanginnit — imaq sivulliqpauluni ammalu pimmariluni inunnut pijunnautigijauluni ammalu iliqqusirmut tunngavigijauluni, piqutituinnaungilluni.

Nunanngualiangusimajuq tavvani saqqititausimajuq nalunaiqsivuuq pimmariummik alluriarnirmik tukisivallianirmik iluunnanganik Inuit Nunangatta imatsiavaqutinginnik. Kisianili nunannguat ammalu uuttuutiujut inutuulutik nalunaiqsijunnangimmata imarmik attanaqtailimanirmik. Akuniujukkut sapummijausimaniq tunngaviqaqpuq katitirinirmik ajjigiinngittunik qaujimanuijunik — qangattaqtitausimajukkut nausiqturnirmik saqqittivat-tunik angijunik qanuilingalirninginnik Inuit takunnarninginnut pitaqaqtitsivattunik naammaktunik, nunami tunngavilingnik qaujimanuijunik. kasuqsimatillugit, tamakkua isumagijaujut saqqitsivapput piuniqsamik ammalu suliniqsamik tukisiumanirmik imaup mitsaanut ammalu asijjiqpallianinginnik.

Tamatumunga angiqsimanikkut katujjinirmut pilirijjusirmut, sivunitsamut nuuppalliajunnaq-tugut Inuit Nunangatta imatsiavaqutingit tukisiumajaulutik, sapujjaulutik, ammalu aulataulutik makimatitsilutik Inuit namminiqsurunarninginnik ammalu kajusititsilutik inuit nunalinginnik kinguvaariniaqtatinnut.

Qaujigiariusimajut

Environment and Climate Change Canada. 2025. *Water Use in Canada*. Published March 7, 2025. <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/services/environmental-indicators/water-use.html>.

Government of Canada. 2021. *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples Act*, S.C. 2021, c. 14. Ottawa: Government of Canada. <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/U-2.2/page-1.html>.

Inuvialuit Final Agreement. 1984. *Western Arctic Claim: The Inuvialuit Final Agreement*. Ottawa: Indian and Northern Affairs Canada. <https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100031843/1542733150208>.

James Bay and Northern Quebec Agreement. 1975. *James Bay and Northern Quebec Agreement and Complementary Agreements*. Québec: Gouvernement du Québec. https://www.autochtones.gouv.qc.ca/relations_autochtones/conventions/jbnqa/.

Jin, Hongjie, Zhizhong Niu, Zhiwei Guo, Ling Zhang, and Shichang Kang. "Impacts of Permafrost Degradation on Hydrological Processes." *Water* 14, no. 3 (2022): 372. <https://www.mdpi.com/2073-4441/14/3/372>.

Kuzma, Samantha, Liz Saccoccia, and Marlena Chertock. 2023. "25 Countries, Housing One-Quarter of the Population, Face Extremely High Water Stress." *World Resources Institute*, August 16, 2023. <https://www.wri.org/insights/highest-water-stressed-countries>.

Labrador Inuit Land Claims Agreement. 2005. *Labrador Inuit Land Claims Agreement*. Ottawa: Government of Canada. <https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100030601/1542727957771>.

Nunavik Inuit Land Claims Agreement. 2008. *Nunavik Inuit Land Claims Agreement*. Ottawa: Makivvik and Government of Canada. <https://www.makivvik.ca/corporate/history/nilca/>.

Nunavut Agreement. 1993. *Agreement between the Inuit of the Nunavut Settlement Area and Her Majesty the Queen in Right of Canada*. Ottawa: Indian and Northern Affairs Canada. https://www.tunnngavik.com/documents/publications/Nunavut_Land_Claims_Agreement.pdf.

United Nations. 2007. *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. New York: United Nations. <https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/declaration-on-the-rights-of-indigenous-peoples.html>.

Zhou, Yuchao, Qiangfu Zhao, Xianfang Song, and Xiaodong Fu. "Hydrological Impacts of Permafrost Degradation on Groundwater–Surface Water Interaction: A Review." *Advances in Climate Change Research* 15, no. 2 (2024): 225–236. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S209715832400051X>.

ᐃᓄᐃᑦ ᑕᐱᓃᑦ ᑲᓄᑕᑦ
INUIT TAPIRIIT KANATAMI

 75 Albert St., Suite 1101
Ottawa, ON Canada K1P 5E7

 613-238-8181

 /InuitTapiriitKanatami

 @InuitTapiriitKanatami

 /company/inuit-tapiriit-kanatami

 www.itk.ca